

Rozhovor

s Janem Hřebačkou

Nechráníme vzácnou krkonošskou přírodu z libovůle, ale proto, že má smysl pro společnost

Krkonošský rodák Ing. Jan Hřebačka byl do funkce ředitele Krkonošského národního parku, kde předtím 14 let pracoval jako zástupce provozního náměstka ředitele a vedoucího péče o les, jmenován v roce 2008. Je považován za předního lesnického odborníka, mj. se podílel na aktivitách nizozemské nadace FACE pro obnovu krkonošských lesů postižených imisemi, či na certifikaci lesního hospodaření v Krkonoších v kvalitě FSC.

Pane řediteli, po tříletém působení v křesle ředitele KRNP se nemůžete nezeptat, jak sám sebe vidíte – jste spíše lesník-ochránář, nebo ochránář-lesník?

Měl bych se stylizovat na jednu či druhou stranu pomyslné barikády? Myslím, že na území národních parků by podobné rozdělování nemělo platit. Na tak cenném území by měl být ten, kdo spravuje lesy, zároveň lesníkem i ochráněm. Měl by vnímat les jako ekosystém, ve kterém vše, co udělá, má dlouhodobý dopad a budou to hodnotit jeho následovníci. Měl by rozumět lesu, ale i okolní přírodě. Měl by umět les vychovávat, aby se stal stabilním a odolným, a zároveň v přírodě blízkém lese nechat přírodu pracovat. Já sám jsem vzděláním lesník, ale po létech práce v KRNP se cítím zároveň být také ochráněm. Není důležité, jak se vidím já, důležité je, jak mě vnímá veřejnost, a já doufám, že mě vnímá jako ochráně. Mám naději, že stále víc lesníků bude schopno ochránářsky myslet a naopak.

Ve srovnání s NP Šumava je zřejmé, že vztahy mezi Správou KRNP a obcemi jsou jiné než na Šumavě. Co považujete z hlediska komunikace s obcemi za nejdůležitější?

Nejdůležitější je důvěra. Buduje se velmi dlouho a ztrácí velmi rychle. Snažím se chápat problémy obcí jako naše společné. Důležité je uvědomit si, že bez obcí by ochrana přírodních hodnot v národním parku rozhodně nemohla být efektivní. Snažíme se, aby obce byly našimi prvními spojenci v ochraně

přírody společně obývaného regionu. **Před rokem vstoupil v platnost nový návštěvní řád KRNP, který je velmi vstřícně formulován směrem k návštěvníkům parku: umožňuje např. volný pohyb lidí mimo I. zónu, je vstřícný k některým druhům sportu a formám turistiky. Co vedlo Správu KRNP k takovému posunu a „odvděčila“ se veřejnost dodržováním pravidel a šetrným chováním k přírodě? Neohrožuje tento krok cenné přírodní hodnoty parku?**

Nechráníme vzácnou krkonošskou přírodu z nějaké libovůle, ale proto, že její ochrana má smysl pro společnost, tedy pro lidi, pro veřejnost. Ochrana přírody je společenské rozhodnutí a vznik a existence národního parku je jeho politickým vyjádřením. Proto, má-li být tato ochrana efektivní, smysluplná a dlouhodobě udržitelná, musí jí veřejnost rozumět, musí ji akceptovat. V minulosti existovaly obavy, aby turisté neohrozili svými aktivitami křehkou přírodu zejména I. zóny KRNP, a proto některé aktivity jednoduše nebyly povoleny. To například v situaci, kdy na Lučňá a Labskou boudu vedly asfaltové silnice, jezdila po nich auta, a přitom je nemohli používat cyklisté, bylo před veřejností neobhajitelné. Po nástupu do funkce ředitele Správy KRNP jsem inicioval interní diskusi ve snaze vyřešit tyto dlouhodobě neřešené otázky. První vlašťovkou bylo vyhrazení cyklotras k Labské a Lučňá boudě na zkušební dobu jednoho roku. Ukázalo se, že absolutní většina veřejnosti pravidla dodržuje. Nedochozí tedy k ohrožení nejcennějších částí

národního parku. Obecně lze říci, že se nám veřejnost až na malé výjimky vždy odvděčila dodržováním nastavených pravidel. Dalším krokem tedy mohlo být vyhrazení cyklotras k Vosecké boudě a nově i k Jelence, otevření ledopádu v Labském dolu nad cestou „Buď fit“ a vyhrazení skialpinistických tras. Ruku v ruce s naší nabídkou veřejnosti ale musí jít i důsledná kontrola dodržování pravidel a odborný monitoring dopadů na přírodu. Neustále musíme být připraveni dělat kroky, které ochrání přírodu národního parku. V praxi to znamená, že pokud zaznamenáme, že ta či ona aktivita znamená hrozbu pro přírodu, v tom místě může rychle skončit.

Nový návštěvní řád považují za velký úspěch. Jednak proto, že byl projednán se všemi obcemi ležícími na území KRNP, které jej akceptovaly, a také proto, že odstranil dlouholeté právní rozpory mezi zákony a původním návštěvním řádem.

Každoročně se to opakuje: nájezdy zejména polských profesionálních trhačů borůvek do Krkonoš, zprávy v médiích o nevratných poškozeních cenných krkonošských biotopů. Letošní zákaz vstupu do konkrétních lokalit nedávno skončil. Jak v tomto roce vypadala konkrétní opatření k zamezení drancování přírody a nakolik byla účinná?

Jedná se o letitý problém. Už řadu let omezuje vstup do určitých lokalit právě ve snaze ochránit vzácné lokality i potravu pro živočichy. Rozhodně neomezujeme

vstup do národního parku, jak některá média mylně informují. Pouze vyhrazuje oblasti, kde není dočasně možné vstupovat mimo cesty, což nájezdům borůvkářů účinně brání. Nespolehneme ale pouze na úřední dokument. Hodně práce odvedou naši strážci, kteří se v danou dobu musejí v terénu pohybovat od brzkého rána do večera. Naši snahou není honit sběrače borůvek po pasece, ale zamezit jim dostat se do míst, která jsou z hlediska ochrany přírody důležitá. Stojí to obrovské úsilí, ale klid pro tetřívky a další živočichy jinak zajistit nelze. Výsledkem je, že počet přestupků klesá.

Jaký je stav prořezu nepůvodní kleče v Krkonoších, se kterým se začalo v loňském roce? Nakolik ohrožuje vzácnou flóru i faunu a geomorfologické procesy?

Správa KRNP po odpovědném rozboru situace a desetileté vnitřní diskusi připravila projekt prořezávky novodobých klečových výsadeb. Na 178,7 ha krkonošských hřebenu došlo místy jen ke kosmetické, jinde však k výrazné redukci množství keřů kleče, vysázené v rámci akce horského zalesňování v 50. letech 20. století, ale také výsadeb pozdějších, ukončených až v roce 1991. Kleč se ujala tak dobře, že začala ohrožovat ostatní chráněné druhy a fenomény rostoucí v sousedství. Začala ohrožovat chráněné a ohrožené druhy rostlin (např. endemické jestřábníky, arniku, hořec tolitovitý, koniklec bílý, ostřici Bigelowovu) i živočichů (ptáky lindušky či některé druhy horského hmyzu). Rozrůstání kleče ale také ohrožovalo unikátní geomorfologické jevy, například brázděné a polygonální půdy, thufury či putující kamenné bloky. Kleč se tak stala hrozbou pro unikátní přírodu arko-alpínské tundry. V loňském roce skončila první fáze projektu. Na ni navázal výzkum, který má ověřit výsledky zásahu. Osobně projekt podporuji a cítím, že má smysl. Před další etapou chci ale mít v ruce relevantní data.

V roce 2009 jste převzal prestižní ocenění FSC (Rada pro udržitelnou správu lesa, Forest Stewardship Council) za příkladné hospodaření v lesích k prostředí šetrným způsobem. Hospodaření podle standardu FSC klade na správce lesa zvýšené nároky a je k přírodě odpovědnější než běžné hospodaření. Jak tyto formy hospodaření vypadají v praxi? Co přináší certifikace FSC Krkonošům?

Certifikátu FSC si velice vážím. Oceňuje dobrou práci všech lidí, kteří pečují o krkonošské lesy. Přináší závazek dodržet pravidla stanovená standardem FSC. Při hospodaření například nesmíme používat chemické přípravky či vytvářet holoseče. Řadu pravidel jsme sami stanovili ještě před tím, než jsme se o certifikát FSC začali ucházet. V Krkono-

ších je ale samozřejmě i značná rozloha bez-zásahových lesních porostů (přírodní a původní lesy, částečně lesy přírodě blízké), navazujících na shodný režim v polském KPN.

Jak vnímáte současné stavební aktivity a jejich dopad na krajinný ráz Krkonoš? Daří se Správě aktivně ovlivňovat negativní vlivy této výstavby?

Spí se daří, i když možnosti Správy KRNP jsou omezené. Navíc je třeba říci, že stavby, které nevratně změnilý krajinný ráz Krkonoš, vznikly zejména ve druhé polovině minulého století. Správa KRNP podporuje jak klasickou tradiční architekturu (např. náš projekt Typická architektura Krkonoš a Jizerských hor), ale dává jasně najevo, že i kvalitní moderní architektura má své místo zejména v některých oblastech ochranného pásma NP. Dohodli jsme se s obcemi a v platném Plánu péče vymezili tzv. území se sníženou přírodní a krajinnářskou hodnotou zejména v ochranném pásmu a zde spoléháme na ochranu krajinného rázu ze strany našich partnerů, kterými jsou obce. Navíc jsme v otázce zásadních projektů začali spolupracovat s odborně zdatnými konzultanty, kteří nám pomáhají krajinný ráz posuzovat.

Jaký bude další osud torza někdejšího architektonického skvostu Krkonoš, Petrovy boudy, která byla v létě 2011 zničena požárem? Jak v této věci spolupracujete s NPÚ?

Nyní probíhají prvotní jednání mezi památkáři a majitelem o budoucí podobě objektu. Naše role teprve přijde a záměr majitele velmi pečlivě posoudíme.

Jaké jsou aktuální výsledky sledování nejceněnějšího a zároveň nejohroženějšího krkonošského biotopu arko-alpínské tundry? Jaká případná opatření jste přijali, aby zde nenastaly nevratné změny? Máte představu, do jaké míry ovlivní tento unikátní biotop předpokládaná změna podnebí?

Ano, koncepci jsme připravovali téměř rok. Jedním z bodů je i informovanost veřejnosti. Rád bych do Krkonoš přinesl aspoň část z praxe, kterou jsem viděl v USA, kde jsem navštívil několik národních parků i univerzit. Publikování a zveřejňování výzkumných aktivit nejen v odborných publikacích tam berou velmi vážně. V KRNP se snažíme směřovat podobně – obce a veřejnost jsou informovány na našem webu o výzkumných aktivitách Správy a pořádáme pro ně odborné workshopy. Na akce zveme odborníky z celé republiky i ze zahraničí. V letošním roce byly třeba tématem horské louky. Pro laiky pořádáme dvě série seminářů a debat

s experty a celý cyklus terénních programů.

Co se týká arko-alpínské tundry, té je samozřejmě a zcela logicky v našich projektech věnována největší pozornost. Musíme si náš klenot chránit a bez dostatečných informací toho nebudeme schopni. Jsme zapojeni do mezinárodních projektů. Je zřejmé, že právě arko-alpínská tundra je nejvíce ohrožená postupující změnou klimatu. Snad i proto je právě otázka klimatické změny v této oblasti věnována taková pozornost. V naší koncepci se zabýváme hned několika projekty, ať už jde o klimatický monitoring, výzkum sněhu a lavin, botanické či lichenologické výzkumy, či monitoring populace klíšťat. Některé projekty již běží, další se rozvíjejí nebo se na ně snažíme sehnat dostatek prostředků, abychom je mohli zahájit. Považujeme sledování a dlouhodobý výzkum klimatické změny a její dopady na arko-alpínskou tundru za jednu z našich priorit.

Jsou výsledky aplikovaného výzkumu dobře využívány v ochranné praxi?

To je oblast, kde máme ještě co zlepšovat. V letech 1994–2000 jsem měl na starosti projekt nadace FACE. V rámci tohoto projektu bylo mnoho poznatků získaných z dílčích výzkumných projektů přímo aplikováno do lesnicko-ochranné praxe. Využití pionýrských dřevin v sukcesních procesech, informace výzkumných aktivit zaměřených na genetiku zejména smrku ztepilého, ale i ostatních dřevin, to jsou jen dva příklady za mnohé. Kdo si přečte naši koncepci výzkumu (poznámka redakce: v *Ochrana přírody* byl publikován v čísle 3/2011), jistě z ní vyvodí, že snahou není tvořit aplikovaný výzkum do šuplíku, ale jeho výsledky opravdu využívat pro praktickou ochranu přírody Krkonoš.

Jak spolupracujete se Správou polského parku Narodowego?

Krkonoše jako pohoří sice přetíná státní hranice, ale jsme jedno území. Proto i spolupráce našich národních parků musí být a je velice úzká. Zásadní věcí je, že jsme sjednotili pohledy na národní park. Péče o lesní i nelesní ekosystémy je identická a odráží jejich současný stav. Harmonizovali jsme naše plány péče. Sladujeme přístupy i data. Pracujeme na celé řadě společných přeshraničních projektů. Mnoho práce je před námi, ale pro mě i mého kolegu, ředitele KPN Andrzeje Raje, je jasné, že Krkonoše jsou jen jedny. To, že máme dvě, jak říkají polští kolegové, dyrekce, nic neznamená. Pohled na ochranu přírody musí být totožný.

Foto Jakub Kašpar
Děkuji za rozhovor
Ptala se Jiřina Bulisová